

hitviták többségéhez hasonlóan a vita itt is lezárt horizontok között zajlik...” (322.). Az elemzés címe: *A reformáció korának megigazulás-tana és Pázmány Péter Kalauza*

A kötet további részében a tanulmányok szerzőiről olvashatunk rövid ismertetőt, illetve a szövegek néhány soros összefoglalóját román és angol nyelven (325–339 oldal). Végül pedig a 2015–2016-ban megvédett disszertációk téziseiről olvashatunk a következő szerzőktől: Ádám Biborka, Furu Adél, Kommer Erika,

Lokodi Éva-Ildikó, Serestély Zalán, Szakál Anna, Székely Károly.

Gazdag és szerteágazó kutatási területeket idéznek a két kötetben közzétett szövegek. Találunk bennük történeti jellegű kutatásokat és recens tematikát. A megjelent kötetek bepillantást engednek a Hungarológiai Tanulmányok Doktori Iskola szakmai világába és szellemiségébe.

Máté István

Bernády György Marosvásárhely lokális történelmében

György V. Imola: *Bernády György és kultusza Marosvásárhelyen. A lokális történelem mint narratív identitás. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kvár 2018. 224 old., CD melléklettel (Emberek és kontextusok 15.)*

György V. Imola *Bernády György és kultusza Marosvásárhelyen. A lokális történelem mint narratív identitás* című munkája az *Emberek és Kontextusok* sorozat 15. köteteként jelent meg 2018-ban, amely a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Néprajz és Antropológia Intézetének könyvsorozata. A sorozat olyan forrásközlő köteteket jelent meg, melyek nemcsak a társadalomkutatók, hanem a népi életforma, a hagyományok iránt érdeklődő olvasók igényeinek is megfelelnek. A jelen kötet a 20. század elején aktívan tevékenykedő marosvásárhelyi polgármester, Bernády György személyi kultuszának kialakulásáról, továbbéléséről értekezik, és a szerző doktori disszertációját tartalmazza. A munka nem előzmény nélküli. A szerző 2008 és 2011-ben megjelent írásai a marosvásárhelyi Bernády-emlékezet köré szerveződnek (*Bernády György lokális mítosza Marosvásárhelyen; A boldog békeidők. Bernády emlékezetének mechanizmusai; A tér szimbolikus birtoklása Marosvásárhelyen*). A szerző kutatási területe a kulturális emlékezet.

György V. Imola munkája arra keresi a választ, hogy egy adott település milyen jellegű stratégiákat

érvényesít annak érdekében, hogy a múlt ne merüljön feledésbe, illetve hogyan mitizálódik a „városépítő” polgármester, Bernády György személye és kora a város emlékezetében. A szerző kutatása a 20. század eleji sajtóban fellelhető írott anyagra, a rendszerváltás után megalapított Dr. Bernády György Közművelődési Alapítvány néhány tagjával készített interjúkra, a részt vevő megfigyelésre, a településről írott művekre alapot. Célja fényt deríteni egy lokális közösségben kiépült kultusz tartalmára, motivációira, illetve a mögötte húzódó narratívákra, rákérdezve a kultusz kialakulásának idejére, szerveződési formáira, ennek jelentéseire. Továbbá azt vizsgálja, hogy az emlékezési folyamatok hogyan tartják fenn, illetve hogyan erősítik a lokális identitást, melyben egy közösség településéhez, megnyilvánulási tereihez, múltjához, történetihez való viszonya mutatkozik meg. A szerző állítása szerint a Bernády György-kultusz az 1989-es fordulat után épült ki, a helyi elit kultuszteremtő törekvései eredményeképpen. A főleg politikusokból álló helyi elit megteremtette a kultusz helyét, idejét, a

reprezentációk tárgyi világát, illetve a polgármesterről szóló diskurzust.

A kötet kutatástörténeti összefoglalóval kezdődik, mely részletesen bemutatja a témakörben használt fogalmi apparátust, az elméleti és tudománytörténeti vonatkozásokat, ismerteti a felhasznált forrásokat, meghatározza a kutatás módszertani kereteit, ezáltal biztosítva a téma megközelítésének interdiszciplináris jellegét. A kutatás alapfogalmai az emlékezés, a kultusz, a mítosz, emellett gyakran él a kulturális emlékezet, kollektív emlékezet fogalmakkal. A téma explicit módon magában foglalja a helyi történetírások, várostörténet-írások fogalomhálóját is. A helyi közösség által továbbörökített emlékezet narratív eszközök segítségével megeremti a lokális identitást, mely elengedhetetlen tartozéka a kultusz, a személyi kultusz generálásának. Mivel a hősteremtési folyamat megalkotói a helyi politikai és társadalmi elit köréből kerültek ki, a szerző patrimoniumról, örökségállításról és az eköré épített kitalált hagyományról beszél. A kutatás tehát a néprajzi, antropológiai és történelmi tárgykörök területén teljesedik ki, magába foglalva az emlékezetkutatás, a mítosz- és kultuszkutatás, az örökségkutatás, a városkutatás, a politikai antropológia, a társadalomtörténet szakterületeit.

A forrásként használt írásos dokumentumok alapját a század eleji sajtóközlemények jelentik. Ezt a majdnem százévnyi időszakot három nagy korszakra bontva vizsgálja a városban megjelenő sajtókiadványok szövegeinek áttekintésével: a 20. század eleji sajtó (1900–1913, 1913–1938), a hallgatás éveinek anyaga (1940 és 1989 között), az 1989 utáni sajtóanyag. A kutató objektívan és több oldalról közelíti meg ezeket a forrásokat, mindvégig szem előtt tartva az adott kor diskurzusára jellemző sajátosságokat. Az 1989 utáni sajtóanyag mellett más műfajú szövegek is előtérbe kerülnek, irodalmi, tudományos vagy bulvárjellegű írások.

A kiadvány meghatározó része a Bernády György-imázs megkreálása köré épül. A szerző öt fejezetre osztva tárgyalja ennek a folyamatnak az alakulását. A Bernády-érát megelőző múltbeli események, személyek tárgyilagos bemutatásával indít, így ecsetelve a város történelmi hátterének fontosságát a

Bernády-kultusz történetének kontextusában. Bernády György polgármestersége első időszakának vizsgálatában a szerző kitér az újságcikkek jellegére, hangvételére, a diskurzus résztvevőire, Bernády kvalitásaira, tevékenységére, a környezet viszonyulására, nem vesztve szem elől azt sem, hogy alakja miként kapcsolódik össze a korszakforduló fogalmával. Az itt tárgyalt jelenségeket a szerző a kultusz előzményeinek tekinti. Arra próbál választ kapni, hogy lehet-e már ebben a korban kultuszról beszélni. A vizsgált adatokat táblázatokba foglalva szemlélteti. A történelmi események hatását vizsgálva az életút további szakaszait tárja az olvasó elé. Az imázs alakulásában újabb öt időszakot különít el, azt bizonyítva, hogy a politikai helyzet változása hatással volt mind az életpályára, mind pedig a Bernádyról szóló diskurzus alakulására.

Az utolsó előtti fejezet az 1940 és 1989 közötti időszakot öleli fel. A felmerülő kérdés a lokális történelem megjelenítésének eszközeihez kapcsolódik, illetve ezeknek a nyilvánosság elé helyezéséhez. Nem utolsósorban azt is megkérdőjelezi, hogy van-e valamilyen emlékezési folyamat, melynek központjában Bernády György személye áll. Az áttekintett sajtóanyagból főleg azokat a szövegeket emeli be, melyek a várostörténethez kötődnek. Megállapítása szerint a tárgyalt időszakban a lokális identitásra vonatkozó recepció esélyei korlátozottak voltak.

A szerző állításából merítkezve az 1990 utáni időszakot a felismerés időszakának nevezhetjük, ugyanis ekkor válik egyértelművé a politikai elit számára, hogy véget ért a megszorítások ideje, az emlékezet a nyilvánosság alatti kommunikációból átvihető volt a nyilvános szférába.

A szerző végkövetkeztetése, hogy a toposz mentén szerveződő narratív identitás a politikai elit létesítménye, és az egyszerű városlakók, akiknek megszólaltatása elmarad, csak fogyasztói a médiában megjelenő diskurzusnak, tehát az emlékező-közösség a helyi értelmiségiekből tevődik össze. A Bernády György emlékezetét és kultuszát a személyi, politikai, profán kultusz kategóriába sorolja. Ugyanakkor azt is kihangsúlyozza, hogy a várospolitikusok kultuszának kutatása még fiatal területnek számít, és példát kíván nyújtani a hasonló lokális

történelmi hősök emlékezetének elemzésére. Amint a szerző is kiemeli, kutatása viszonylag újkeletű, hiszen kevés olyan írás született eddig, amely egy adott település politikusának kultikus tisztelete köré épült volna, inkább irodalmi vagy országos szinten is tisztelt történelmi személyiségek emlékezte a domináns a kutatási paradigmában.

A Bernády György és kultusza Marosvásárhelyen. A lokális történelem mint narratív identitás című kötet 224 oldal, minden fejezet végén tömör összegzés található, mely egyben összefoglalja az adott fejezetben tárgyaltakat, illetve előrevetíti a következő fejezet kérdésfelvetését is. A kiadvány végén egy 298 tételből álló irodalomjegyzék található, a legújabb hazai és magyarországi kiadványok mellett nagy számban használ külföldi munkákat. A szövegmellékletben a Bernády Györgynek címzett leveleket, a teljes alakos szobor

avatásakor elhangzott kórusművet, illetve három anekdotát olvashatunk, mely a polgármester személyét örökíti meg. Mindezt a kötethez csatolt CD-melléklet ismertetése, egy román és egy angol nyelvű tájékoztató jellegű összefoglaló és a Fotómelléklet követi. A CD egy Excel-táblázatba szerkesztett adatbázist, a 20. század eleji sajtó forrásanyagának rendszerezését és négy PDF-dokumentumot tartalmaz. A dokumentumokban a következő forrásanyagok találhatóak: I. 20. század eleji sajtóanyag, amely 350 oldal terjedelemben közli a korabeli sajtóközleményeket; II. a hallgatás korszakának anyaga, 34 oldal betűhív átírásban; III. az 1989 utáni sajtóanyag, 23 oldalon; IV. interjúk a Dr. Bernády György Közművelődési Alapítvány néhány tagjával.

Tóth Mária Orsolya

Milyen és hogyan változik ma a vidék?

Jakab Albert Zsolt – Vajda András (szerk.): Változó ruralitások. A vidékiség mai formái. Kriza János Néprajzi Társaság, Kvár 2019. 264 old. (Kriza Könyvek 45.)

A Kriza Könyvek sorozat legújabb kötetében a 2018. szeptember 21-én Gernyeszegen, az MTA BTK Néprajztudományi Intézetével és a Sapientia EMTE Alkalmazott Társadalomtudományok Tanszékével közösen szervezett *Párhuzamos ruralitások. A vidékiség formái Erdélyben – a KJNT vándorkonferenciája* című konferencia előadásaiból közöl válogatást a Kriza János Néprajzi Társaság. A konferencia az erdélyi vidékkel és vidékiséggel kapcsolatos kutatásokat, az eddig elért eredményeket és tapasztalatokat tárta az érdeklődők elé. Annak ellenére, hogy az erdélyi néprajzkutatás észlelte és rögzítette a hagyományos paraszti társadalom és a gazdálkodó falu átalakulásának (vagy éppen megszűnésének) tényét, mégis adós maradt annak megválaszolásával, hogy mivé alakult a vidék az európai uniós csatlakozást és

a modernizációs hullámokat követően. Ezt a hiányt volt hivatott pótolni a konferencia, amelyen az átalakult földhasználat, a megváltozó gazdasági és szociális kapcsolatrendszerek, a népességmozgások, az új kapcsolatkeresési stratégiák, valamint új közösségformák kérdéskörét vizsgálták az előadók. Az elhangzott előadásokból közölt válogatásba elméleti igényű tanulmányok mellett esetelemzések is helyet kaptak. Ezek a változó ruralitások kulturális (identitás, hagyományörzés hagyománytalanítás, örökségesítés, globalizálódás), társadalmi (átalakult kapcsolatrendszerek, népességmozgások, új kapcsolatkeresési stratégiák, új közösségformák) és gazdasági dimenzióját (vidéki gazdálkodás átalakulása, projektalapú fejlesztések, modernizáció, gazdasági migráció, egyéb egyéni és közösségi stratégiák) veszik górcső alá.

Nagy Ákos (1986) – doktorandus, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Hungarológiai Tanulmányok Doktori Iskola, Magyar Néprajz és Antropológia Intézet, Kolozsvár, *fradiforever@yahoo.com*